

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

edinaplatform.eu

Nieuwkomersonderwijs in Vlaamse basisscholen: enkele inzichten rond intake & rol meertaligheid

Steven Delarue
24 juni 2021 – Lunchlezing LOWAN
steven.delarue@stad.gent

Onderwijs
centrum.gent

Onderwijs voor anderstalige nieuwkomers in Vlaanderen

- › Basisonderwijs: AN kunnen terecht in de reguliere klassen (scholen kunnen wel kiezen om in een apart aanbod te voorzien, of semi-geïntegreerd te werken)
 - › Secundair onderwijs: specifiek onthaalonderwijs
 - OKAN (*Onthaalklassen voor Anderstalige Nieuwkomers*)
-

Onthaalonderwijs heeft 2 belangrijke doelstellingen:

- 1) Kinderen en jongeren zo snel mogelijk een basisniveau **taalvaardigheid Nederlands** meegeven, zodat integratie in het Vlaamse onderwijs mogelijk wordt
- 2) Het proces van **sociale integratie en participatie** in de Vlaamse samenleving bevorderen

Wie is 'anderstalige nieuwkomer' in het Vlaamse basisonderwijs? (BaO/2006/03)

- 1) **5 jaar of ouder** zijn (of 5 jaar worden voor 31 december van het lopende schooljaar)
- 2) Een nieuwkomer zijn (= **max. 1 jaar ononderbroken in België** verblijven)
- 3) Het **Nederlands niet als moedertaal of thuistaal** hebben
- 4) De **onderwijstaal onvoldoende beheersen** om met goed gevolg de lessen bij te wonen in een onderwijsinstelling waar het Nederlands de onderwijstaal is
- 5) **Maximaal 9 maanden ingeschreven** zijn in een onderwijsinstelling waar het Nederlands de onderwijstaal is

Extra lestijden voor AN

+ 2 lestijden per AN'er
(+ 1,5 bij instroom tijdens
het schooljaar)

+ 1 lestijd per GAN'er
("Gewezen Anderstalige
Nieuwkomer", voor het
schooljaar na AN-statuu)

Ter vergelijking in OKAN
(secundair onderwijs): per leerling
+2,5 voor onderwijs en +0,9 voor
vervolgschoolcoaching

Minimum aantal
nieuwkomers om
extra lestijden te
krijgen:

4 AN'ers (in
autonome scholen
met 1
vestigingsplaats)

6 AN'ers (in scholen
met meerdere
vestigingsplaatsen)

12 AN'ers (als er op
scholengemeen-
schapniveau wordt
geteld)

Waarvoor moeten die lestijden gebruikt worden?

- > De dubbele doelstelling van het onthaalonderwijs realiseren (Nederlands leren + sociale integratie en participatie in de samenleving)
- > Aantonen via een individueel werkplan voor elke anderstalige nieuwkomer

Individueel werkplan: regelgeving

“Het schoolbestuur moet voor elke anderstalige nieuwkomer een individueel werkplan organiseren. Uitgaande van de **beginsituatie** wordt een **strategie** uitgeschreven om de doelstellingen van het onthaalonderwijs (...) te realiseren. De **evaluatie** van de verschillende stappen wordt eveneens opgenomen in het individueel werkplan.

Het werkplan geeft dus naast **leerelementen** ook **leerevoluties** weer, zowel binnen de aparte als binnen de geïntegreerde opvang van de anderstalige nieuwkomer. In functie van de beginsituatie en van de leerevolutie van de anderstalige nieuwkomer wordt de onthaalstrategie beschreven en opgevolgd.”

Wat zet je in zo'n individueel werkplan?

- > Vanwaar vertrek je met de leerling? *Het belang van een beginsituatieanalyse (socio-emotionele ontwikkeling, alfabetisering, rekenen, interesses, schoolloopbaan,...).*
- > Welke doelen stel je voorop? *Kijken naar je leerplan en prioriteiten stellen. Focus je op minimumdoelen (eindtermen).*
- > Hoe organiseer je onderwijs voor de anderstalige nieuwkomer? *Wat volgt de leerling mee in de reguliere klas en wat niet?*
- > Hoe ga je evalueren? *Denk daar ook al over na wanneer je doelen formuleert. Belang van (brede) observatie van de leerling om bijvoorbeeld mondelinge taalontwikkeling te evalueren.*
- > Hoe betrek en informeer je de ouders? *Op welke manieren kunnen ouders mee ondersteunend zijn?*

FASE		DOEL	WELKE VRAGEN
1	HET BEPALEN VAN DE BEGINSITUATIE	We trachten een zo breed mogelijk beeld te vormen van An: de specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften van An worden duidelijk geformuleerd.	Vragen bij de aankomst van An op school: intake (zie intakeformulier)
2	DOELENFASE	We maken een keuze over de prioritaire na te streven doelen.	• Welke doelen worden gesteld? (lange termijn en korte termijn) • Op welke termijn kunnen de doelen bereikt worden • Welke doelen zijn prioritair?
3	VOORBEREIDINGSFASE	We bepalen hoe deze doelstellingen gerealiseerd kunnen worden binnen de vooropgestelde tijds marge. Het handelingsplan wordt vastgelegd.	• Wie wordt bij de handelingsplanning betrokken? • Welke interventies nemen we? • Hoe worden de ouders betrokken? • In welke mate kunnen de medeleerlingen een rol spelen? • Hoe gebeurt de taakverdeling binnen het team? • Hoe zal het overleg gebeuren?
4	UITVOERINGSFASE	We maken werk van de realisatie van het handelingsplan volgens de geplande strategie met ingebouwde tussentijdse evaluatieve momenten.	• Moet het handelingsplan bijgestuurd worden?
5	EVALUATIEFASE	We gaan na welke resultaten bij An werden bereikt.	• Hebben we de doelen bereikt? • Indien niet: hoe komt dit? Wat moeten we anders doen?

Kijkwijzer beginsituatie anderstalige nieuwkomers

Naam van de leerling: _____ klas: _____
Datum van afname: _____ Document ingevuld door: _____

SOCIAAL-EMOTIONEEL

- Betrokkenheid
Het kind...
 - ☐ toont interesse voor het klasgebeuren.
 - ☐ kijkt en luistert naar de leerkracht(en).
 - ☐ kijkt en luistert naar medeleerlingen.
- Concentratie
Het kind...
 - ☐ blijft voldoende lang geconcentreerd tijdens groepswork.
 - ☐ blijft voldoende lang geconcentreerd tijdens individueel werk.
 - ☐ geeft niet vlug op.
- Zelfvertrouwen
Het kind...
 - ☐ komt op voor zichzelf.
 - ☐ is niet angstig.
 - ☐ is niet teruggetrokken.
- Sociale gerichtheid
Het kind...
 - ☐ zoekt spontaan vriendjes op.
 - ☐ vertoont sociaal gedrag (vragen, luisteren, e.d.)
 - ☐ kan in groep samenwerken.

SCHOOLESE VAARDIGHEDEN

- Het kind kan...
- ☐ zich oriënteren op een blad (links/rechts oriëntatie).
 - ☐ klasmateriaal op correct hanteren (schaar, slijper, gom, lijm).
 - ☐ klasmateriaal zorgzaam behandelen.
 - ☐ een potlood correct vasthouden en gebruiken (pengreep).

SCHOOLESE ATTITUDES

- Het kind...
- ☐ luistert/kijkt naar de leerkracht.
 - ☐ kan correct op een stoel / aan een bank zitten.
 - ☐ kan zich schikken naar de regels van de school / klas.

COGNITIEVE ONTWIKKELING

- Het kind kan...
- ☐ zichzelf tekenen.
 - ☐ zichzelf vrij gedetailleerd tekenen.
 - ☐ zichzelf tekenen met de juiste stand van de lichaamsdelen.
 -
 - ☐ een prent verzorgd inkleuren.
 - ☐ gebruikmaken van realistische kleurkeuze (bv. kindje roze/bruine huid, e.d.)
 -
 - ☐ een figuur zorgvuldig uitknippen.
 - ☐ een puzzel correct samenstellen.
 -
 - ☐ visueel discrimineren.
 - ☐ visueel analyseren.
 - ☐ schrijfpatronen voortzetten.
 -
 - ☐ de eigen naam schrijven in Latijns schrift, in schrijffletters.
 - ☐ de eigen naam schrijven in Latijns schrift, in drukletters.
 - ☐ de eigen naam schrijven in een ander schrift.
 -
 - ☐ kent de Latijnse letters.
 - ☐ kan Latijns schrift (vlot) lezen.
 - ☐ kan Latijns schrift spellend lezen.
 -
 - ☐ hoeveelheden aanduiden/benoemen.
 - ☐ getallenrijen aanvullen.
 - ☐ optellen tot 10.
 - ☐ aftrekken tot 10.
 - ☐ optellen tot 20 zonder brug.
 - ☐ optellen tot 20 met brug.
 - ☐ aftrekken tot 20 zonder omwisselen.
 - ☐ aftrekken tot 20 met omwisselen.
 - ☐ de tafels van vermenigvuldiging opzeggen
 - ☐ de deeltafels opzeggen.
 - ☐ cijferend optellen tot 100 / 1000/ ...
 - ☐ cijferend aftrekken tot 100/ 1000/ ...
 - ☐ met breuken werken.
 - ☐ met kommagetallen werken.
 - ☐ ...

Aanvullende informatie:

https://anderstaligenieuwkomers-go.politeia.be/files/8-1-2_Kijkwijzer-beginsituatie%20anderstalige-nieuwkomers.pdf
https://anderstaligenieuwkomers-go.politeia.be/files/6-2-4_Intakeformulier-anderstalige-nieuwkomers.pdf
https://pro.g-o.be/blog/Documents/GO%21_Visietekst_Meertalige%20RealiteitDEF.pdf

Thuis taal als toetssteen én als hefboom

TOOLKIT
B R E E D
EVALUEREN

“Omdat anderstalige nieuwkomers in de eerste weken nog weinig taalvaardig zijn in het Nederlands, **heeft het geen zin om in kaart te brengen wat ze nog niet kunnen**. Veel belangrijker is het om zicht te krijgen op het groeiproces van de leerlingen en om hen positief te benaderen.”

“Een positieve benadering kan er ook in bestaan **het groeiproces van een nieuwkomer te bekijken vanuit een andere invalshoek, namelijk vanuit de ontwikkeling van zijn thuistaal**. Het is niet omdat een leerling nog geen Nederlands kent, dat zijn talige ontwikkeling zich niet op hetzelfde niveau bevindt als dat van zijn klasgenoten.”

		1e jaars nieuwkomer
Leeftijd	Hoe	intakegesprek
	Instrument	intakeformulier
Schoolloopbaan	Hoe	intakegesprek (eventueel rapport)
	Instrument	intakeformulier (eventueel rapport)
Mondelinge vaardigheden (moedertaal / Nederlands)	Hoe	intakegesprek met ouders intakegesprek met lln (in moedertaal)
	Instrument	intakeformulier met een luik ouders en een luik lln
Gecijferdheid	Hoe	Onderbouw: ● rekenobservatie in eigen taal ● testing hoofdrekenen/getalkennis Bovenbouw: ● testing hoofdrekenen/getalkennis met tolk om rekenstrategie te verwoorden
	Instrument	rekenobservatie met tolk korte rekentoets (vb. kinderstappen)
Geletterdheid (lezen & schrijven)	Hoe	Als onderdeel van intakegesprek krijgt de An mondelinge instructies in de eigen taal rond het invullen van een "wie-ben-ik-fiche" (inzicht in receptieve vaardigheden van An). De An gaat verder alleen aan de slag (lezen / schrijven) binnen een motiverend kader. Lln van het 1e leerjaar zijn waarschijnlijk nog onvoldoende geletterd om deze taak zelfstandig uit te voeren. Hier volstaat het peilen van mondelinge vaardigheden
	Instrument	

Meertaligheid meenemen in intakeproces

- Tolk bij intakegesprek / intakeformulier in thuistaal
- Rekenobservatie/testing in eigen taal en/of met tolk om strategie te verwoorden
- Leesvaardigheid testen in eigen taal (indien gealfabetiseerd) >>>
- Breed observeren in de klas, bv. in contact met buddy (focus op leer-zelfsturende en sociale competenties)
- ...

Mijn naam is	Zo zie ik er uit
Ik ben jaar oud	
Wat ik graag doe	
Ik eet graag	
We zijn thuis met personen	
Ik ben jaar oud	
Ik heb broers en zussen	

‘Plaats’ in de school: zicht krijgen op de vaardigheden van AN

Bron: Onderwijscentrum Brussel

‘Wie ben ik’-fiche: voorbeeld

Hikâye

Babası Ali'yi 'Acele et!' diye uyardı.
Bugün pazartesi. Okula gitmelisin.
Ali çabucak elbiselerini giyindi.
Bir gömlek ve bir tişört giydi.
Bir de mavi bir pantolon.
Ooo, pantolon çok bol.
Ali, pantolonunun üzerine bir kemer taktı.
Ayakkabılarını giydi.
Tamam, o artık hazır.

Acele et Ali, diye çağırdı annesi.
Yemek yemelisin.
Çabuk, okula gitmelisin!
Ali ekmeğini çabuk çabuk yedi.
Çayını da çabucak içti.
Ali dışarıya doğru baktı.
Dışarıda dolaşan hiç çocuk yoktu.

Bugün pazartesi mi?
Hayır, annesi ve babası günleri karıştırdı.
Bugün pazar!
Ali bugün okula gitmeyecek.
Güzel güzel oynayacak.

Benim adım

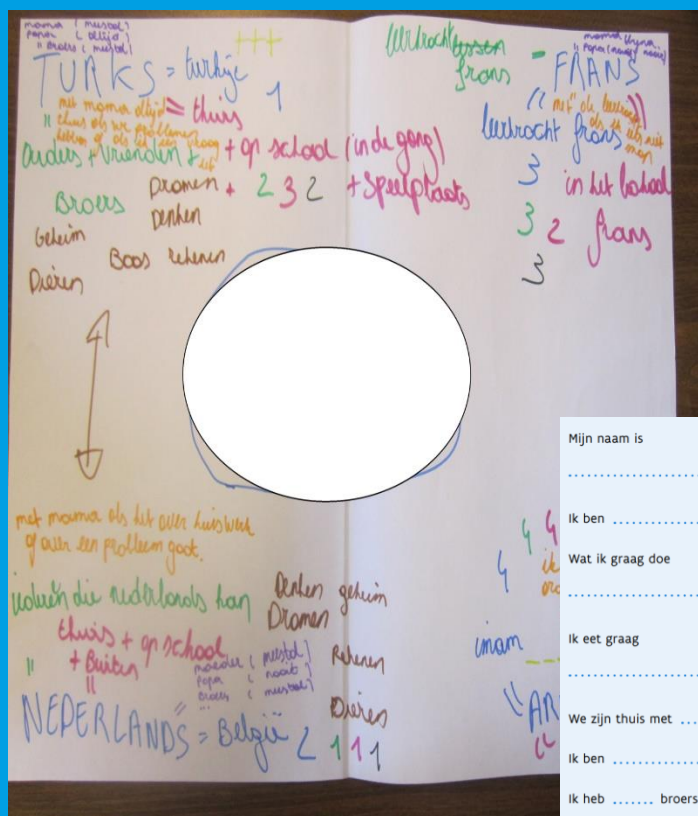
Ben yaşındayım.

Ödevler:

1. Mavi renkli bir kurşun kalem al. Ali'nin pantolonunu maviye boy.
2. Ali bugün okula gidecek mi? Evet veya Hayır?

Meertalige context in kaart brengen

Via de leerling

Mijn naam is

Zo zie ik er uit

Ik ben jaar oud

Wat ik graag doe

Ik eet graag

We zijn thuis met personen

Ik ben jaar oud

Ik heb broers en zussen

Naam kind:
In gesprek met leidster/leerkracht:
Geobserveerd door:
Datum:

Het is gunstig voor de taalontwikkeling als je het volgende ziet.

	ja	soms	nee
1 Wil graag communiceren			
a durft te praten	0	0	0
b wil graag bedoelingen duidelijk maken en verwoorden	0	0	0
2 Communiceert met de leidster/leerkracht			
a begrijpt wat leidster/leerkracht zegt, wat zij bedoelt	0	0	0
b drukt zich zo duidelijk mogelijk uit	0	0	0
3 Neemt actief deel aan het gesprek			
a neemt de gelegenheid te baat om zelf iets te zeggen	0	0	0
b gaat door omdat er naar hem/haar geluisterd wordt	0	0	0
c neemt beurtten op eigen initiatief en breidt beurtten uit	0	0	0
d geeft uitgebreide antwoorden op open vragen van leidster/leerkracht	0	0	0
e reageert uit eigen beweging uitgebreid op bewering van leidster/leerkracht	0	0	0
4 Draagt inhoudelijk bij aan het gesprek			
a gaat door met het uiten en verwoorden van intenties	0	0	0
b probeert met behulp van leidster/leerkracht duidelijk te maken wat hij/zij bedoelt (betekenisonderhandeling)	0	0	0
c denkt na en verwoordt dat in taal op hoger niveau (complexere cognitieve taalfuncties zoals vergelijken, redeneren, concluderen)	0	0	0
d gaat door op de aangerekte inhoud	0	0	0
5 Profiteert van de feedback			
a gaat door met zijn intenties uiten en neemt op enig later moment het voorbeeld van leidster/leerkracht over	0	0	0
b zorgt voor goede opbouw van zijn bijdragen	0	0	0
c gaat ook met andere kinderen in gesprek en niet alleen met leidster/leerkracht	0	0	0

Von: Damhuis, R., A. de Blauw & N. Brandenburg (2004). *CombiList, een instrument voor taalontwikkeling via interactie. Praktische vaardigheden voor leidsters en leerkrachten*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Meertalige context ondersteunen

Via de leerling

Europees Talenlabel

KIJKWIJZER: THUISTAAL IN EEN KRACHTIGE LEEROMGEVING BASISONDERWIJS

VEILIG KLASKLIMAAT	Klasinrichting/ klasopstelling	Schaal
	1. Ik zorg ervoor dat de thuistaal zichtbaar aanwezig zijn in de klas a. Aan de muur b. In de hoeken	1 2 3 4 5 6
	2. Ik moedig kinderen <u>expliciet</u> aan om ook eens te kiezen voor materiaal in hun thuistaal of andere talen	1 2 3 4 5 6
	Klasmanagement	
	3. Ik maak duidelijke afspraken met de kinderen over het gebruik van (thuis)taal om uitsluiting tegen te gaan	1 2 3 4 5 6
	4. Ik zet de thuistaal in ter verduidelijking van instructies	1 2 3 4 5 6
	5. Ik stimuleer dat kinderen ter verduidelijking van instructies hun thuistaal kunnen gebruiken	1 2 3 4 5 6
	6. Ik gebruik de thuistaal in visuele ondersteuning om de zelfredzaamheid van de kinderen te bevorderen	1 2 3 4 5 6
	7. Ik stimuleer kinderen om in kleine groepjes in de eigen taal te overleggen en elkaar te helpen	1 2 3 4 5 6

Kijkwijzer
functioneel meertalig leren
IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Checklist
functioneel meertalig leren
IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

stad.gent/functioneelmeertaligleren

meertaligheid

www.meertaligheid.be

Antwoorden op vragen over
**omgaan met meertaligheid
in het onderwijs**
in het Nederlandse taalgebied

Ordeur redactoren:
Anne de Graaf, Meertaligheid
Karin de Graaf, Meertaligheid
Karin de Graaf, Meertaligheid

© Meertaligheid.nl, Meertaligheid en Nederlandse Taalunie, 2020

taal: **unie** meertaligheid meertaligheid.nl

https://meertaligheid.be/content/3-materiaal/20210502-kijkwijzer-thuistaal-in-een-krachtige-leeromgeving-basisonderwijs/kijkwijzer_thuistaal-in-een-krachtige-leeromgeving_basisonderwijs.pdf
<https://taalunie.org/publicaties/53/antwoorden-op-vragen-over-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs-in-het-nederlandse-taalgebied>
<https://www.lowan.nl/po/meertaligheid/>
<https://www.meertalig.nl/>
<https://meertaligheid.be/>
<https://metrotaal.be/>

**Meertaligheid:
een troef!**

Inspirend werken met meertalige kinderen
op school en in de buitenschoolse opvang

Europees Talenlabel

Meertalige context in kaart brengen

Via de ouders

Meertalig **taalaanbod** in kaart brengen
AMK (Anamneselijst Meertalige Kinderen)
>> Verzamelt informatie over het kwalitatieve en kwantitatieve taalaanbod, de attitude van de ouders tegenover verschillende talen, en het spelaanbod in de thuiscontext

Wat levert zo'n anamnese op? Een persoonlijk verhaal
>> Inzicht in hoe ouders met taal omgaan
>> De verwachtingen die ouders hebben op taalvlak
>> Manier waarop het kind talig functioneert in zijn of haar specifieke omgeving

https://modulas.sig-net.be/uploads/covers_publicaties/amk__nederlands.pdf

Meertalige context in kaart brengen

Via de ouders

Taalgebruik/-ontwikkeling in moedertaal in kaart brengen ALDeQ-NL (*Alberta Language and Development Questionnaire*)

2. Wanneer zei je kind zijn eerste woordje?

- ☐ Mijn kind was jonger dan 16 maanden.
- ☐ Mijn kind was tussen 16 maanden en 2 jaar.
- ☐ Mijn kind was 2 jaar of ouder.

Welke woordjes zei je kind eerst? Schrijf de woordjes op. Geef ook de Nederlandse vertaling.

3. Wanneer maakte je kind korte zinnen met 2 woorden?

Voorbeelden: 'Melk drinken.' of 'Koek eten.'

- ☐ Mijn kind was jonger dan 2 jaar.
- ☐ Mijn kind was tussen 2 jaar en 2,5 jaar.
- ☐ Mijn kind was ouder dan 2,5 jaar.

Welke korte zinnen maakte je kind? Schrijf de zinnen op. Geef ook de Nederlandse vertaling.

4. Wanneer begon je kind te praten? Denk aan andere kinderen van dezelfde leeftijd. Begon je kind vroeger of later dan andere kinderen te praten?

- ☐ Mijn kind begon **vroeger** dan andere kinderen te praten of mijn kind was **even snel**.
- ☐ Mijn kind begon **een beetje later** dan andere kinderen te praten.
- ☐ Mijn kind begon **later** dan andere kinderen te praten.
- ☐ Mijn kind begon **veel later** dan andere kinderen te praten.

- >> Vragenlijst voor ouders (onder begeleiding)
- >> Moedertaalontwikkeling van het kind
- >> Gericht op 4- tot 10-jarige kinderen;
successief meertalig
- >> Differentieert: TOS vs. typ. taalontwikkeling
- >> Indien nodig: verder onderzoek (taalanalyse),
om zo taalaanbodprofiel en taalgebruikprofiel
aan elkaar te kunnen toetsen

<https://www.taalbrug.be/beschikbaar-materiaal/oudervragenlijst>
<https://www.lowan.nl/po/nieuws/wel-of-geen-taalstoornis-2/>

Meertalige context ondersteunen

Via de ouders

Tussen taal en blokkendoos

Leidraad voor goede gesprekken met ouders over meertalig opgroeien, spel en speelgoed

spel
meertaligheid
taal
moedertaal
school
cultuur
kind
opvoeding
emoties
kind
stimuleren
samen
lezen
speelgoed

Interviewgroep Meertalige kinderen

TALENPASPOORT
VAN JOUW GEZIN

Antwoorden op vragen over
**omgaan met meertaligheid
in het onderwijs**
in het Nederlandse taalgebied

Onder redactie van:
Anne de Graaf, Meertalig.nl
Sander Oelstra, Meertaligheid.nl
Karin de Groot, Nederlandse Taalunie

© Meertalig.nl, Meertaligheid.nl en Nederlandse Taalunie, 2019

taal:
unie

meertaligheid
meertaligheid.nl

Meertalig.nl

gent: zoveel talent

**Je spreekt thuis verschillende talen?
Dat is goed voor je kind!**

Tips om je kind op te voeden in verschillende talen

Heb je vragen over hoe je je kind kan opvoeden in verschillende talen?
In deze folder vind je enkele tips.
Veel plezier!

gent: zoveel talent

شما در خانه به زبان های مختلفی صحبت می کنید؟ این برای فرزند شما مفید است!

چند نکته آموزنده برای تربیت کردن فرزندان به چند زبان مختلف

آیا در مورد نحوه تربیت فرزندان به چند زبان مختلف سوالاتی دارید؟ شما در این بروشور چند نکته آموزنده پیدا می کنید. امیدواریم از آنها بهره ببرید!

مرکز آموزش گنت

<https://meertaligheid.be/materiaal/tussen-taal-en-blokkendoos>

<https://meertaligheid.be/content/4-onderzoek/talenpaspoort-gezin.pdf>

<https://taalunie.org/publicaties/53/antwoorden-op-vragen-over-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs-in-het-nederlandse-taalgebied>

<https://meertaligheid.be/materiaal/je-spreekt-thuis-verschillende-talen-dat-is-goed-voor-je-kind>

gent:

Bedankt! www.onderwijscentrum.gent | steven.delarue@stad.gent

EDINA

 Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union